

A partir de la nova documentació aportada per l'investigador Joaquim Aguilar i Vallès, Mn. Josep Colomer i Busquets, prevere, rector de la parròquia de Santa Maria de Mataró, introdueix les dades de la construcció de l'església gòtica de Santa Maria i de la seva consagració.

ACTA DE LA CONSAGRACIÓ DE L'ESGLÉSIA GÒTICA DE SANTA MARIA DE MATARÓ, DIUMENGE 28 D'OCTUBRE DE 1526.

INTRODUCCIÓ.

Vull, en primer lloc, manifestar l'agraïment a l'amic Joaquim Aguilar i Vallès, incansable recercador dels nostres fons històrics, per l'aportació dels documents que es presenten en aquest escrit. Per ells no únicament arribem a conèixer la data de la consagració del temple, llargament cercada pels historiadors de la parròquia, sinó també a tenir notícia de l'enderrocament de la primitiva església romànica i de la construcció de l'església gòtica.

Totes les notícies, en efecte, que ens havien arribat fins ara, ens parlaven del fet de la consagració del temple, però cap donava la data concreta. La tradició parroquial feia suposar que la consagració degué esdevenir en el darrer diumenge d'octubre. Ferrer i Clariana afina quan diu: *la consagració de l'església segurament fou feta conjuntament amb l'altar entre 1533 i 1537.* (1)

En diverses ocasions, havia aparegut l'interès tant per conèixer la validesa de la consagració, després que el temple s'hagués ampliat i transformat a partir de les obres dels segles XVII i XVIII, com per saber-ne la data. Responent a les preces del rector Dr. Castellà, la Sagrada Congregació de Rites, el 16 de gener de 1886, manifestà que l'església *es podia considerar consagrada* i que es podia *continuar resant de la consagració com venia fent-se* (2).

La consagració d'un temple no és només la seva *acta de naixement*, sinó que té un valor religiós i pastoral que la litúrgia celebra. El temple, casa de Déu i de l'Església, és casa d'oració, i, a més, símbol del Crist i de la seva Església, manifesta la dignitat del cristià i és imatge de la Jerusalem celestial.

La celebració de la Consagració o Dedicació del nostre temple ha passat vicissituds diverses segons els temps. Quan Santa Maria tenia una comunitat de preveres i aquests havien de resar l'ofici de la Dedicació, la festa se celebrava, i això durant molts anys, el darrer diumenge d'octubre, tal com consta en l'*Appendix* de l'*Ordo* de la diòcesi, propi de la parròquia de Santa Maria, compost pel mestre de cerimònies de la catedral de Barcelona. En el Museu Arxiu es guarden els *Appendix* de quasi tots els anys, des de 1788 a 1948.

A partir de 1914, probablement degut a la reforma litúrgica del papa Pius X, la festa de la Dedicació passà a celebrar-se, segons el mateix *Appendix* o *Supplementum pro civitate mataronensi*, el dia 25 del mateix mes, dia indicat per les rúbriques per a commemorar la consagració en les esglésies de les quals se n'ignora la data exacta.

El 1981 un grup de matrimonis de la parròquia, que en aquell any commemoraven les seves

noces d'Or o d'Argent, decidiren de celebrar comunitàriament el seu aniversari, i a proposta del rector Mn. Francesc Pou acceptaren de fer-ho el 25 d'octubre, dia de la Dedicació, en aquell any, quart diumenge. Aquella iniciativa, que ha tingut continuïtat fins al dia d'avui, ha contribuït a revaloritzar a la nostra parròquia la celebració de la Consagració del temple, ja que, precisament, l'ordenació actual de la litúrgia permet de celebrar en diumenge les festes pròpies que s'escauen entre setmana, per a un major profit espiritual del poble cristià. Actualment se celebra l'aniversari de la Consagració conjuntament amb el jubileu matrimonial.

Conèixer, doncs, la data de l'esdeveniment, és ben important no només per la història de la parròquia, sinó també per la seva acció pastoral.

ELS DOCUMENTS.

Un procés de construcció.

Una sèrie de documents que apareixen amb anterioritat a l'Acta de Consagració de l'església, vénen a manifestar que aquesta es va celebrar al terme del procés de construcció del temple gòtic.

En una deliberació del Consell de la Universitat de Mataró, essent batlle Salvador Jofre, de data 13 d'abril de 1488, hi podem llegir: *...és stat conclòs e determinat que sien elegidas personas per fer vintè o quorantè o tayll la quantitat del qual vintè o quarantè o tayll percehirà no puxe servir a neguns cosos sinó tant solament per la obre de la sglésia de la dita vila de Matheró la qual stà en molt grandíssim perill...* (3)

El notari Joan Robert, en data 16 d'octubre de 1514, deixa constància de la venda d'un censal: *In Dei nomine noverint universi quod nos Petrus Joffre sutor Joannes Fornells et Joannes Petrus Palau hostalerios ville de Materone pro solvenda illa petitem quantitate quam opera dicte ecclesie debet et que tenetur dare et soluere vobis Joannis Poncgem parrochie beate Marie de Materone ratione certe sume de calcs quam nos et alii operarii recipimus et receperint a vobis per opera reparatione et edificatione dicte ecclesie ultra alia petitem quantitatem...* (4)

En data 31 de juliol de 1517, trobem aquesta decisió de la Batllia: *Ara hoyats que us fan a saber a tothom generalment de part del honorable en Gaspar Masgrós balle de la vila e terme de Mataró per la Magestat del Senyor Rey e a instància e requesta dels venerables jurats e obre[r]s de la sglésia de la Verge Maria de Mataró e pròmens de conçell volent prevenir als abusos ques fan per aquells que són manats a la obra de la sglésia e per tirar les cantons e altres coses necessàries a dita obra de la dita sglésia de Mataró que moltes vegades noy volen anar lo que és en perjudici de la dita obra de la dita sglésia per sò instams e requerims los dits jurats pròmens de concell e obre[r]s de dita sglésia que qualsevulla persona que serà manada per los obre[r]s o desenes de dita sglésia que hagen anar o trametre homes o donar un home o bous o altals bestiaris sien menester per causa de dita obra que aquells que seran ma-*

APPENDIX

CALENDARI DIOECES BARCIN.

ET ORDO RECITANDI,

AC CELEBRANDI JUXTA

Rubric. Breviar. , & Missalis Romani Pro Ecclesia Parrochiali B. Mariæ sub titulo Purificationis

Civitatis Mataron.

CUM LICENTIA

Illustrissimi, & Reverendissimi D. D. Gavini Valladares, & Mesia Barcinon.

Episcopi Regiq. Consilarii, &c.

Pro anno Domini Bisextili 1788.

Matarone Excudebat Joannes Abadal.

Portada de l'Appendix a l'Ordo de la diòcesi de Barcelona, propi de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Any 1788. Imprès per Joan Abadde. MASMM

nats hagen anar e fer sò que los serà manat sots pena de X sous guonyanlo sò és la meytat a la dita obra e laltre meitat al dit honorable balle per quiscú e quiscuna vegade serà fet lo contrari e quart si guardar hi ha. (5)

Del notari Joan Robert, i amb data 23 maig de 1519, tenim el document següent: *Ego Petrus Solut magister domorum de Orlens confiteor et recognosco vobis Sabestiano Vilardell fabro Bartholomeo Arnau pagensi minori dierum Petro Joffre operarios anny presentis opere sglesie beate Marie de Materone quod dedistis et solvistis mihi bene et plenarie omni voluntati mee quinquaginta septem libras barcinonenses ad complementum omnium et singularum petitem quantitatum mihi debitorum ratione quorum jornalium meorum et famulorum sive mossos per me et ipsos factorum in opera dicte ecclesie usque in presentem diem...* (6)

Es manifesta tot un procés.

Una església en *grandíssim perill* (1488). Una obra de l'església, exclusivament per la qual el Consell de la Universitat de la vila decideix de recaptar diners del poble mitjançant impostos, fent *vintè o quarantè o tayll* (1488). Compra de calç per a l'obra de reparació i edificació de l'església (1514).

Una església de la qual cal *tirar les cantons e altres coses necessàries* (1517).

Més encara, s'arriben a posar penes als qui s'escapoleixen de participar-hi. Ja fos perquè l'obra durava des de feia molt de temps, almenys des de 1488, ja pel refús natural de les coses manades, o per la resistència que en molts solen desvetllar les coses de la religió.

Hi participa un mestre francès, que deu tenir anomenada, Pere Absolut. Pere Solut o Absolut, mestre d'obres d'Orleans, al regne de França, és conegut per haver contractat l'església de Sant Julià d'Argentona, de gòtic tardà, l'any 1514 (7).

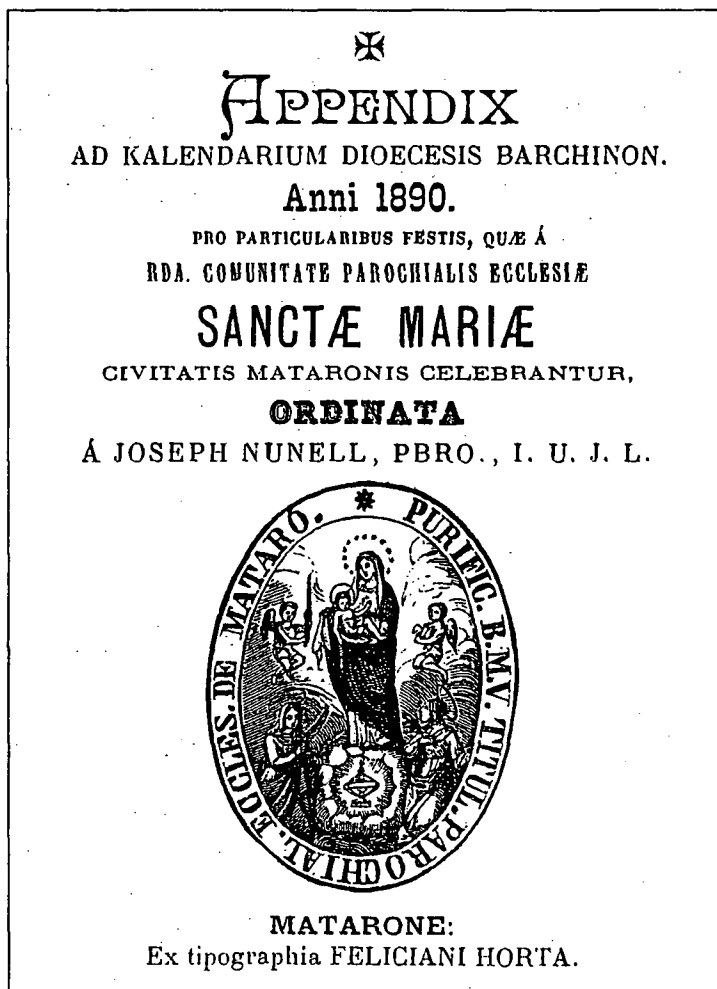
També apareix un altre mestre d'obres francès, *an Marsal, lapiside*, és a dir, picapedrer, que l'any 1517 els obrers de la parròquia reconeixen tenir amb ell un deute pendent (8).

Considero que els documents aportats ens expliquen l'enderrocament de l'església

romànica i la construcció de l'església gòtica. Així, la vila de Mataró, després d'alliberar-se del jou feudal l'any 1480, emprendria com una de les primeres, potser la primera gran obra, la renovació, realment una nova construcció, del seu temple, en l'estil de l'època, el gòtic. Tanmateix es conserva una petita part de l'església romànica, com encara avui es pot comprovar, a la base del campanar. Així, en la visita pastoral de 1574, el visitador ordenà que es col·loqués *el Sepulcre* en la capella que hi havia en la planta de la torre del campanar, que era coneguda com *Santa Maria antiga*. (9)

L'ACTA DE CONSAGRACIÓ.

El dia 11 d'abril de 1679, el notari Salvador Saurí dona fe que, en temps del rector Antoni Partella, a fi d'engrandir l'església, s'enderrocà

Portada de l'Appendix a l'Ordo o calendari de la diòcesi de Barcelona, propi de la parròquia de Santa Maria de Mataró. Any 1890. Impres per Felicià Horta. MASMM

Dom. 3. post Epiph. tant.
 E²⁶ Dom. 24. post Pentec. 5. Octobr. 4. in
 Mense. Dedicat. Eccles. Parochialis S.
 Mariæ, sub Titulo Purificationis, Civit.
 Mataron. dup. 1. cl. cum. octa. Omn. de
 comm. Dedicat. Eccles. 1.

Anotació de la dedicació de l'església de Santa Maria de Mataró a l'Appendix de l'any 1788. MASMM.

L'altar major, i que en l'ara del qual es trobà el document, en el qual es relata la consagració de l'església:

Die undecima mensis aprilis anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo nono in villa mataronis diocesis Barcinone.

Presente et ad huc vocato et requisito me Salvatore Sauri auctoritate regia notario publico villae mataronis diocesis barcinone infrascripto regente notariam et scribaniam publicas dictae villae Mataronis pro domino utili earundem et presentibus etiam Magnificis Josepho Palau Martino Tarasco civibus honoratis Barcinone in dicta villa Mataronis populatis et honorabilis Joanne Doria majore dierum negotiatore dictae villae Mataronis et aliis quam plurimis pro testibus ad infrascripta vocatis et assumptis constituti personaliter Adm. Smo. Reverendus Anthonius Partella dicto die presbiter rector ecclesiae parochialis dictae villae Mataronis et Magnifici Franciscus Modolell et Cathala Anthonius Reniu et Thomas Spa anno presenti et currenti jurati dictae villae Mataronis ante altare capellae Sancte Anne dictae ecclesiae parochialis villae Mataronis dicti Adm. Smo. Reverendus Rector et magnifici Jurati coram testibus supradictis requisiverunt me dictum et infrascriptum notarium quatenus confierem instrumentum de verbis que per dictum Adm. Smo. Reverendum Rectorem pro se ipso et dictis magnificis juratis de ipsorum acordio et voluntate profferebantur que diem ab ore dictus Adm. Smo. Reverendi Rectoris proferebantur fuerunt perme dictum et infrascriptum notarium continuata in huius modus videlisset en notari continuant y llevan acte com anantse continuant ara novament la fàbrica y constructió de la obra nova que se va fahent per ampliar y allargar la Iglésia Parrochial de la present vila y ferla bastant y sufficient per poder los stants y habitants anants y vinents en dita vila comodament estar en dita Iglésia per fer en ella les degudes orations ohir

les celebracions dels divinals officis y cumplir els preceptes de la divina lleÿ en la qual obra se havia sessat per convenientias y utilitat de la matexa obra nova ja feta y haventse per continuar aquella segons la traça per dita obra donada primerament desfer lo retaule major de dita Iglésia se es anat prosseguint en desfer aquell y després de desfetes ja todas las cosas eminentes de dit altar anant tambe desfent la mesa de dit altar après de treta la dita ara de aquell que és una pedra gran que té tota la mesa de dit altar sota aquella en un cóncavo de pedras picades a lo que se pot judicar pedras de Monjuich se ha trobat una capseta rodona de justa y uberta aquella primerament se ha trobat un drap de llinet blanch lligat en creu molt prim de fil blau com si fos seda y desplegat dit drap blanch se ha trobat dins ell un pregaminet xich plegat en quadro ab sinch crehuetas manu scritas sobre en lo mateix pregaminet y desplegat aquell se han trobat onse rallas manu scritas en lo matex pregaminet que són del thenor seguent:

«Mo.Do.XXVIo. die dominica festo sanctorum apostolorum Sÿmonis et Judae XXVIIIo. mensis octobris. Ego Magister Johannes Mÿralles Archiepiscopus Thesalonuensis canonicus et sacre sanctae ecclesiae Urgellensis consecravi ecclesiam et altare hoc in honorem beatæ Virginis Mariæ et reliquias capillorum Sanctæ Mariæ Magdalenaë in eo inclusi singulis Xpo. fidelibus hodie unum annum et in die anniversario consecrationis huiusmodi ipsam visitantibus octuaginta dies de vera indulgentia in forma ecclesiae consueta concedens».

E après en dita caps se ha trobat un paperet blanch plegat y lligat també en creu ab la matexa spècie de fil sobre dita y ubert aquell se ha trobat dins ell altre plech de tafetà negre y desplegat aquell se han trobats y vistos tres grans o grums que se ignora que cosa és y també si ha trobat un paperet plegat per llarch ab una inscripció que diu: «Capilli Sanctæ Mariæ Magdalenaë», y ubert lo dit paperet se ha trobat un tafetanet carmesí y ubert dit tafetanet carmesí se ha trobat y vist dins dell alguns trossets de cabells rossos de quibus omnibus et singulis supradictis instantibus et requeientibus supradictis Adm. Smo. Reverendo Rectore et Magnificis Juratis predictis fuit per me dictum et infrascriptum notario presens instrumentum receptum die et anno supradictis coram testibus supradictis. (10)

Ara coneixem, per un text del segle XVII, del temps de l'ampliació de l'església, la data tant de temps recercada; la consagració va ser el diumenge 28 d'octubre de 1526.

Tenia raó, doncs, la tradició de la parròquia que celebrava la Dedicació el darrer diumenge d'octubre. Justament, el dia 28 d'octubre de l'any 1526 s'esqueia en quart i últim diumenge.

A més constatem que la consagració de Santa Maria va relacionada, som en època d'una forta veneració popular dels sants, amb dos sants de molta incidència en la devoció dels mataronins. Sant Simó, zelota coratjós primer i després apòstol del Senyor, invocat com a protector contra els atacs de la pirateria i de tota mena de mals que puguin sobrevenir-nos, com tempestats, feridura, invalidesa o tribulacions, com expressen els *Goigs* de l'ermita de sant Simó, de principis de s. XVIII, i, santa Magdalena, titular de la capella de l'Hospital de la vila, a qui el Senyor li havia guarit l'ànima, i que de la seva intercessió se n'esperaria el guariment dels cossos.

Unes darreres dades, ja conegudes, manifesten com es completà l'obra del temple gòtic. Ferrer i Clariana ens reporta notícies del 24 de febrer de 1533, segons les quals es demana que es decori el retaule que *ha molt temps ... és fet e stà sens pintar...* i que es compli un orgue, *así no estige així la església tant de temps sense ornaments...* I el 9 de novembre de 1537, Pere Nunyes estén un rebut per diners rebuts per la *decoració del retaule dedicat a la Verge Maria...* (11).

Hem contemplat, doncs, un procés sencer. L'aterrament de l'església romànica, la construcció del temple gòtic, la consagració de l'església i de l'altar, i l'ornament del temple amb retaule i orgue. Considerem que s'ha aclarit una pàgina cabdal de la història d'aquesta parròquia.

Josep Colomer i Busquets, prev.
Rector de Santa Maria de Mataró

NOTES.

1.- FERRER i CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple*. Volum I, pp. 57-58.

2.- FERRER i CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple*. Volum II, pp. 189-192.

3.- Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). Secció Protocols Notarials de Mataró. Sèrie C.Oa.

4.- ACA. Protocols Notarials de Mataró, sèrie 27.

5.- ACA. Protocols Notarials de Mataró, sèrie B.15.

6.- ACA. Protocols Notarials de Mataró, sèrie 28 (101 r).

7.- MADURELL, Josep M. *L'art antic al Maresme*, pp. 38-40.

8.- ACA. Protocols Notarials de Mataró, sèrie B.15.

9.- FERRER i CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple*. Vol. I, p. 59.

10.- ACA. Protocols Notarials de Mataró, sèrie 1181.

11.- FERRER i CLARIANA, Lluís. *Santa Maria de Mataró. La parròquia, el temple*. Volum I, p. 56-57.